

Història

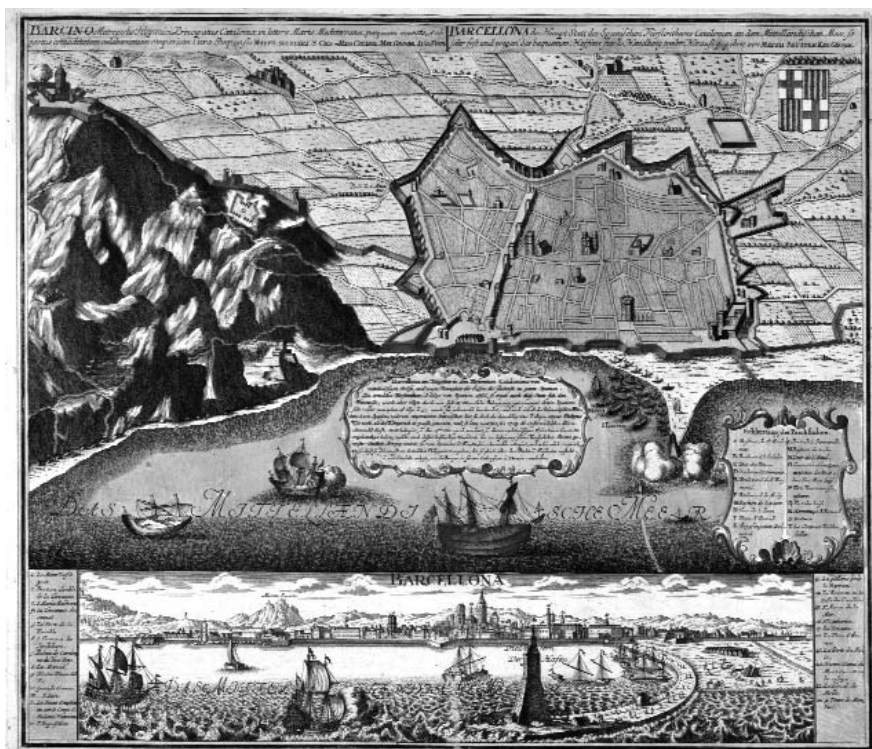
Un vaixell amb denominació d'origen bagenc: la fragata *Nuestra Señora de los Dolores* àlies *la Manresana*

Jaume Plans i Maestra

El comerç amb Amèrica es va intensificar en el decurs del segle XVIII fruit a la possibilitat d'obrir nous mercats, la liberalització del comerç i de l'activació constructiva naviliera. En aquest període –sobretot a partir de mitjans del XVIII– trobem una gran quantitat de vaixells que feien el trajecte fins a Amèrica i, curiosament, portaven la denominació estreta del santoral. Anem, doncs, a la recerca d'un d'aquests vaixells, concretament de la fragata anomenada: “*Nuestra Señora de los Dolores*” àlies “*La Manresana*”.

Les primeres pistes del vaixell

Al darrer terç del segle XVIII a Sant Sebastià, en el port de “*pasajes*” s’hi va construir, amb pi del nord peninsular, una fragata que duïa el nom de: “*Nuestra Señora de los Dolores*”. Després de la primera travessa d’aquest vaixell fins a Cadis va haver de ser calafatejada novament per alguns problemes amb la fusta¹. No se sap si aquesta notícia fa referència a “*la Manresana*”, la que capitenejarà poc després Josep Maristany, perquè de fragates amb el mateix nom de “*Nra. Sra. de los Dolores*” n’hi havia més d’una. Per exemple, a Cadis el 22 de desembre de 1784 es recull la se-

Mapa del port de Barcelona (segle XVIII) punt d'arribada i sortida de mercaderies (Biblioteca Nacional de Madrid)

güent notícia: “*entró la fragata nuestra señora de los Dolores procedente de la Havana de donde había salido el 20 de diciembre. Conduce 4901 arrobas y 5 libras de tabaco en polvo y rama para S.M., 12.963 pesos, 676 arrobas de azucar, 170 quintales de*

palo de tinte y 183 libras de tabaco de polvo y cigarros”²; l'abril de 1786 es descriu: “*en los días 25 y 26 del mismo entró en Cádiz la fragata Nra. Sra. de los Dolores con 246,108 pesos fuertes, 398 marcos de plata labrada, 964 arrobas de grana fina,*

1263 libras de añil, 1700 libras de pimienta de Tabasco, 44 quintales de purga de Xalapa y otros efectos”³; o, aquesta altre referència genèrica: “Cádiz: buques que están a la carga para los puertos de América. Para Cartagena de Indias saldrán en octubre Nra. Sra. de los Dolores”⁴. Tant sols el sobrenom, o la citació del seu comandament, és el que de vegades permet identificar-ne si es tracta del mateix vaixell: “Veracruz: el 26 fondeó la fragata mercante Nra. Sra. de los Dolores, alias San Fermín, su capitán y maestro don Diego Antonio Galeano, procedente de Cádiz”⁵. I aquesta última referència, com es pot veure, no correspon a la que ens ocupa.

La primera notícia segura sobre la fragata “*la Manresana*” apareix l’any 1794, en la premsa de l’època, com la majoria de referències trobades: “Día 28 de enero el Capitán Joseph Maristany ha cerrado el que en 12 de noviembre proximo pasado abrió para VeraCruz su fragata nombrada N. Sra. De los Dolores, alias la Manresana”⁶. Aquesta anotació ens permet deduir que a finals del XVIII hi havia un vaixell de transport de mercaderies, concretament una fragata que portava el nom de *Nra. Sra. de los Dolores* i, a més es feia dir “*La Manresana*”. Tenia alguna relació amb Manresa?

Una carta signada dos anys més tard, l’any 1796, pel fabricant de vetes manresà Solernou i Farrés, dirigida als també fabricants manresans Pau Miralda i Companyia, confirma la relació dels fabricants amb el vaixell: “*Sres. D. Pablo Miralda y Comp*”.

Muy sr. nro. Esta solo se reduce a avisarles la llegada de la fragata Manresana a este puerto que fue el día 17 del corriente con toda felicidad, a Dios gracias: a su tiempo se recogerán los frutos y efectos que vms. la embarcaron y avisaremos lo que ocurra, pues oy no podemos decirles otra cosa sobre este particular, por que el norte no a permitido aun descarganada.

El aguardiente se mantiene de 31 a 32 ps. y la grana y azucar a los precios avisados. Por el proximo mensual contestaremos a sus estimadas por-

que el portador de esta pasa a cargar a la Havana, p cuio motivo tal vez tardaran a recibirla.

Manden quanto gusten a sus mas atentos seguros servidores Solernou y Farres.

*Veracruz 20 febrero de 1796*⁷.

Per aquesta carta i altres referències indirectes, se sap que la societat *Pau Miralda i Cia.* era propietària –almenys tenia capital dipositat– del vaixell “*La Manresana*”. Per tant, el sobrenom li venia de la procedència dels seus propietaris. Aquest vaixell era aprofitat per col·locar, aprofitant el lliure comerç, els productes propis de teixits, vins i aiguardents cap a Amèrica.

Tambe se sap que la societat de *Pau Miralda i Companyia* utilitzava altres vaixells per transportar els seus productes. L’any 1805, en unes lletres del Reial Consulat de Barcelona adreçades a Manel Torrents, Pau Miralda i Salvador Puig, comerciants de Manresa, es feia relació detallada de l’apressament, per part dels anglesos, de la fragata espanyola “*La Causalidad*”⁸.

Posteriorment, al 1816 trobem novament la societat *Miralda i Companyia* mercadejant blat, però, amb una altra fragata diferent: *Nra Sra de Montserrat*⁹. Què se n’havia fet de “*La Manresana*”? De fet a partir del 1810 no la trobem més documentada, probablement hauria patit algun naufragi, hauria estat víctima d’algun atac o desballestada. Abans de la seva desaparició va deixar constància d’alguns dels trajectes realitzats a Amèrica, com també de la seva mercaderia.

Transport i destí de la fragata

El trajecte de Barcelona fins a Amèrica o, a la inversa, era força llarg i feixuc perquè podia trigar més de quatre mesos. L’any 1804 la fragata “*La Manresana*” va fer el trajecte Veracruz-Barcelona passant per la Habana, Malaga i Alacant en 132 dies¹⁰.

Les mercaderies que va transportar la fragata “*La Manresana*”, al llarg dels diferents viatges realitzats entre

els anys 1794 i 1810, van ser força variades: aiguardent, vi negre, vi blanc, ametlles, panses, oli, acer, paper, llibres, safrà, pedra de xispa, cànem, fil, taps de suro o, merceria. De tornada el vaixell portava principalment or i plata i també alguns productes originaris d’Amèrica com el sucre i el cacau, entre altres.

També se sap que la fragata, a més de les mercaderies, transportava alguns passatgers per anar a Amèrica. Gent que intentava obrir-se camí en un país llunyà, amb molt bones perspectives econòmiques. Per exemple, el desembre de l’any 1795 hi ha notícies de tres expedients amb llicència de passatger per viatjar amb “*La Manresana*” fins a Veracruz: Domingo Antonio Trelles d’Astúries¹¹, Juan Antonio de Orta de Navarra¹² i de Joaquín de la Sierra de Santander¹³.

El quadre de la pàgina següent mostra els trajectes documentats per la fragata “*La Manresana*” realitzats entre els anys 1794-1810. Sembla que el vaixell realitzava al voltant d’un viatge a l’any a l’altra banda del continent amb sortides que es feien entre els mesos de febrer i abril majoritàriament.

El capità Josep Maristany

Abans s’ha fet esment que el capità Josep Maristany era qui comandava la fragata “*La Manresana*”, com a mínim des de l’any 1794. Dos anys abans el capità Maristany el trobem conduïnt la polacra “*Virgen del Rosario*” procedent de Buenos Aires²³. S’ha de deduir que era una persona experimentada en viatges a l’altra banda del continent. A partir d’aquesta data sempre apareixerà comandant “*La Manresana*”. El febrer del 1794 Maristany viatjava amb la fragata “*Nra. Sra. de los Dolores*” en direcció a Veracruz amb “*caldos y géneros*”²⁴. Els anys següents 1795, 1796, 1801, 1802 i 1804 realitzarà el trajecte Barcelona-Veracruz i a la inversa; al 1810 farà un viatge fins a Montevideo. Al 1812 el patró Josep Maristany du la corbeta “*La Paz*”²⁵. Més tard, al 1831 apareix un tal Josep Maristany comandant el “*ber-*

VIATGES REALITZATS PER LA FRAGATA NRA. SRA. DE LOS DOLORES, ÀLIES LA MANRESANA

DATA	DESTINACIÓ	CARGAMENT
10 febrer 1794	BARCELONA-MALAGA- VERACRUZ	<i>Caldos y generos</i>
20 febrer 1794	MALAGA-VERACRUZ	<i>frutos</i> ¹⁴
maig 1794	BARCELONA-VERACRUZ	<i>18 tercios, 17 caxones arpillados, 2 caxitas, 16 baules y 2 lios de géneros, 2102 barriles de aguardiente, 14 pipas de vino tinto, 60 caxones de acero y 32 baletas de papel</i> ¹⁵
1795	BARCELONA-CADIZ-VERACRUZ	
26 maig 1795	VERACRUZ, LA HABANA, CARTAGENA DE INDIAS, MALAGA, BARCELONA	<i>valor del oro i plata: 5.428, valor en reales de vellon: 109.472, valor de los efectos en p.f.: 14.593, valor en reales de vellon: 301.577, derechos segun el reglamento: 28.820</i> ¹⁶
17 març 1796	BARCELONA-MALAGA-CADIZ-VERACRUZ	<i>872 tercios, 74 caxones, 56 baules, 37 caxitas y 1 lio de géneros y mercerías, 6 baules y 2 caxones de Libros, 136 tercios de papel, 42 caxones de acero, 1 de papel de marca mayor, 6 de azafran, 6 barriles de piedras de chispa, 4 de almendras, 4 de aceytunas, 450 de aguardiente, 300 de vino blanco, 100 caxones y 5 barriles de pasas, 24 catres, 200 botijas de aceite, 800 piezas de caserillos y 300 de cañamazos</i> ¹⁷ .
17/04/1796	VERACRUZ-BARCELONA	<i>21.575 pesos en plata, 10.484 en oro, 58 marcos 7 onzas de plata labrada, 124 castellanos de oro idem, 1560 tercios de Azucar, 13 zurrones y 2 sobornales de grana, 3 zurrones de cacao soconusco, 12 tercios de purga de xalapa, y otras menudencias, y para Barcelona de cuenta de S.M. 36 piezas de madera, y de particulares 75.959 ps. 4 rs. en plata, 438 tercios de Azucar, 30 de pieles de chivo, y otras menudencias</i> ¹⁸ .
18/08/1796	VERACRUZ-CADIZ-BARCELONA	
10/11/1796	HABANA-CADIZ-BARCELONA	<i>caudales, azucar, tabaco, cueros, maderas, palo de tinte y otros generos</i>
novembre 1801	BARCELONA-VERACRUZ ¹⁹	
gener 1802	BARCELONA-VERACRUZ	
abril 1802	BARCELONA-VERACRUZ	<i>244 tercios, 67 caxones, 32 caxas, 76 baules, 3 caxitas y 2 lios de Géneros y Mercerías, 225 barriles de Aguardiente, 200 dichos y 60 pipas de vino tinto, 25 churlas y 9 caxas de Canela, 133 tercios, 200 baletas, 10 balotes y 44 caxones de papel, 34 barriles y 19 sacos de Almendra, 4 caxones de papel pintado, 3 caxones de Azafran, 99 de acero, 8 de clavazon, 10 sacos Mata la uba, 2 barriles de clavo especia, 100 piedras de amolar, 140 millares de tapones de corcho, 24 cedazos de hilo de alambre, 4 tercios de cordage de cáñamo, 170 libras de hilo acarreto</i> ²⁰ .
abril 1803	BARCELONA-VERACRUZ	<i>conduciendo de cuenta de S.M. 2000 baletas de papel con 20000 resmas y de Particulares 140 tercios, 30 caxones arpillados, 6 toscos y 66 baules de Géneros y Mercerías, 1 caxon de libros, 1 de azafran, 45 barriles de Almendra, 459 de aguardiente, 25 y 14 pipas de vino tinto</i> ²¹ .
abril 1804	VERACRUZ-HABANA-MALAGA-ALICANTE-BARCELONA (132 dies)	<i>25.000 pesos fuertes</i>
maig 1810	TARRAGONA-ALICANTE-MONTEVIDEO (105 dies 1er port, 90 del 2º port)	<i>cargamento de 239 y media pipas de vino tinto : 147 y media id. de aguardiente : 42 bultos de efectos: 28 dichos, papel blanco: 50 caxones de rezolis: consignada á los Sres. Mondonell, Pich, y compañía de Buenos-Ayres</i> ²² .

gantín Nuestra Señora de la Merced”, per emprendre viatge a la Habana des de Santander²⁶, es tracta del mateix capità de la fragata “La Manresana”?

Per acabar cal esmentar que, a partir del primer terç del XIX, apareixen alguns individus amb el cognom “Maristany”, de procedència catalana, comandant diferents embarcacions, no se sap si descendents del primer Josep Maristany: Carles Maristany (1812) portant un llaud²⁷; Gerard Maristany (1812) comandant el llaud Sant Antoni; Pau Maristany (1812) també amb llaud; Francesc Maristany (1813) comandant la corbeta “Santa Rosalia”²⁸; i Tomàs Maristany (1813) llaud “Carmen”.

NOTES

1. DíAZ, Lourdes. “La Real Compañía de Filipinas en Guipúzcoa”, “Itsas Memoria. Revista de Estudios Marítimos del País Vasco”, 4, Untzi Museoa-Museo Naval, Donostia-San Sebastián, 2003, pàgs. 369-381.
2. “Mercurio de España”, Madrid, març 1785.
3. “Mercurio de España”, Madrid, abril 1786.
4. “Diario curioso, erudito, económico y comercial”, Madrid, 13 setembre 1786.
5. “Mercurio de España”, Madrid, 8 novembre 1785.
6. “Diario de Barcelona”, Barcelona, 29 gener 1794.
7. Lligall Solernou. Correspondència. ACBG.
8. Notari Josep Anton Enric. Manual 1805. 19 març 1805. ACBG.
9. “Embarcaciones entradas en dicho puer-

- to el día 14 de setiembre De Odesa y Constantinopla en 39 días el capitán Antonio Sagrera, catalan, fragata nra sra de Monserrate, de 130 toneladas, con trigo a los sres. Miralda y compañía”. “Diario Mercantil de Cadiz”, 2 octubre 1816.
10. “Diari de Barcelona”, Barcelona, 14 abril 1804.
11. “Expediente de información y licencia de pasajero a Indias de Domingo Antonio Trelles, natural de la parroquia de Doiras, concejo de Boal, principado de Asturias, a Veracruz en la fragata Nuestra Señora de los Dolores, alias La Manresana”. Archivo General de Indias. ES.41091.AGI/1.16407.268.8//ARRIBADAS,518,N.100, 9 desembre 1795.
12. “Expediente de información y licencia de pasajero a Indias de Miguel Casamero y Juan Antonio de Orta, naturales del lugar de Elizondo en Navarra, a Veracruz en la fragata Nuestra Señora de los Dolores, alias La Manresana”. Archivo General de Indias. ES.41091.AGI/1.16407.268.8//ARRIBADAS,518,N.99, 10 desembre 1795.
13. “Expediente de información y licencia de pasajero a Indias de Joaquín de la Sierra, cargador, natural del lugar de Villasevil, Valle de Toranzos, obispado de Santander, a Veracruz en la fragata La Manresana”. Archivo General de Indias. ES.41091.AGI/1.16407.268.8//ARRIBADAS,518,N.143, 23 desembre 1795.
14. “Diari de Barcelona”, Barcelona, 12 març 1794.
15. “Correo mercantil de España y sus Indias”, 20 febrer 1794 i “Gazeta de México”, México, 27 maig 1794.
16. “Málaga los días 26 i 27 de mayo entraron en este puerto procedentes de Veracruz, la Havana y Cartagena de Indias la fragata nuestra señora de los dolores alias la Manresana con su capitán don Joseph Maristany con destino a esta plaza y la de Barcelona”. “Correo mercantil de España y sus Indias”, 8 juny 1795.
17. “Gazeta de Mexico”, Mexico, 18 març 1796.

18. “Gazeta de Mexico”, Mexico, 10 maig 1796.
19. “Correo Mercantil de España y sus Indias”, 7 desembre 1801.
20. “Gazeta de Mexico”, Mexico, 17 abril 1802.
21. “Gazeta de Mexico”, Mexico, 15 abril 1803.
22. “Correo de comercio”, Buenos Aires, 2 juny 1810.
23. “Embarcaciones venidas al puerto el día de ayer. De Cádiz y Alicante, el Capitán Joseph Maristany, catalan, con su polacra la Virgen del Rosario, cargada de cueros, trapos y registro de Buenos Aires”. “Diario de Barcelona”, Barcelona, 27 octubre 1792.
24. “Embarcaciones despachadas. Para Vera Cruz, el Cap. Joseph Maristany, catalan, Fragata la Virgen de los Dolores, con caldos y generos”. “Diario de Barcelona”, Barcelona, 7 febrer 1794.
25. “Embarcaciones que ayer dieron fondo en el puerto de Palma: la Corbeta la Paz, su patrón José Maristany, catalan, con sal”. “Diario de Mallorca”, Palma, 10 agost 1812.
26. Archivo Histórico de Protocolos de Cantabria, Santander, 3 octubre 1831, Protocolos notariales, legajo 480, folios 366-367.
27. “Embarcaciones que ayer dieron fondo en el puerto de Palma. De Villanueva en 2 días el Laud del patron Carlos Maristany catalan, con cargo de vino y aguardiente”. “Diario de Mallorca” 16 gener 1812.
28. “Embarcaciones que ayer entraron en este puerto: de Cartagena en 3 días el capitán D. Francisco Maristany catalan, cacao, añil, algodón y correspondencia de Puerto-Cabello”. “Diario de Palma”, Palma, 21 setembre 1813.

Jaume Plans i Maestra
Licenciat en Humanitats per la UOC